

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A DERSİ UZUN TEZİ

“CEMİL KAVUKÇU ÖYKÜLERİNDE YALNIZLIK”

Öğrencinin Adı: Yasemin

Öğrencinin Soyadı: DOĞANCI

Danışman Öğretmen: Aslı KOÇ

Diploma Numarası: D1129051

Sözcük Sayısı: 3699

Araştırma Sorusu: Cemil Kavukçu'nun *Yalnız Uyuyanlar İçin* adlı öykü yapıtında “yalnızlık” ve yalnızlıktan kurtulma yolları nasıl ele alınmıştır?

ÖZ (Abstract)

Uluslararası Bakalorya bitirme tezi olarak A dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmada amaç, Cemil Kavukçu'nun *Yalnız Uyuyanlar İçin* adlı yapıtında yalnızlığa neden olan koşulları ve yalnızlıktan sıyrılma yollarını incelemektir. Bu yapıtta, yalnızlık konusunun işlendiği diğer yapıtlardan farklı olarak yalnızlığa şehir yaşamının yoğunluğunun ve değişen yaşam koşullarının neden olduğu görülmektedir.

Tezin giriş bölümünde araştırma sorusuna yer verilmiş, yapıtta ele alınan yalnızlık konusunun genel hatları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise yalnızlığın nedenleri üç başlık altında incelenmiştir: çevre, uzam, geçmiş. Bu nedenler ele alınırken öykülerden örneklere yer verilmiş, kişilerin farklı durumlar karşısında yaşadıkları ortak duygunun yalnızlık olduğu gerçeği vurgulanmıştır. Sonraki bölümde figürlerin şehir yaşamından ve karmaşadan uzaklaşmak için bir "kaçış" olarak tercih ettikleri yalnızlık ele alınmış, bireyin içinde bulunduğu bu durumdan sıyrılma yolları üç başlık altında ele alınmıştır: bağımlılık, aşk, düzen. Tezin sonuç bölümünde ise giriş bölümünde yer alan araştırma sorusunun yanıtına yer verilmiştir. Öykülerde yer alan figürleri yalnızlığa sürükleyen nedenlerin ayrıntılı incelendiğinde farklılaştığı ancak genel olarak bakıldığında ortak bir nedene yani şehir yaşamının karmaşasına dayandığı görülmüştür. Ortak duyguyu yaşayan bu figürlerin yalnızlıktan kurtulma yollarının birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sözcük Sayısı: 177

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. YALNIZLIĞA NEDEN OLAN KOŞULLAR.....	4
II. I. AŞK VE ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ	4
II. II. KENT YAŞAMI	6
II. III. GEÇMİŞE BAĞLILIK	9
III. KAÇIŞLA GELEN YALNIZLIK	10
IV. YALNIZLIKTAN KURTULMA YOLLARI.....	13
IV. I. BAĞIMLILIK GEREKSİNİMİ	13
IV. II. AŞK ARAYIŞI.....	14
IV. III. DÜZENE BAĞLILIK	15
V. SONUÇ	16
VI. KAYNAKÇA.....	17

I. GİRİŞ

Bireyin yalnız olması, kendi iç dünyasında yaşamayı seçmesi ya da içinde bulunduğu toplumdan kendini soyutlamasıdır. Bu soyutlanma arkadaşlık ve aile ilişkilerinden yani yakın çevresinden, yaşanan uzamın bireyin iç dünyasıyla örtüşmemesinden ya da geçmişinde yaşadığı olayların yaşamında kalıcı izler bırakmasından kaynaklanabilir. Kendisini dış dünyadan soyutlamanın durumu daha iyi bir hâle sokmadığını ve kaçmanın bir seçenek olmadığını anlayan kişi yalnızlıktan sıyrılma yollarına başvurur. Bu nedenle yöneldiği alkol ve sigara gibi bağımlılık yaratan maddeler bu kişinin oyalanmak için kendine bir neden yaratmasıdır. Oyalanmak için bir başka neden ise yeni ve gizli bir aşktır. Geçmişte yaşanmış bir ayrılığı ya da o andaki bozuk bir ilişkiyi unutturmak amacıyla sığınılan bu aşk, bireyin kendisini sahte bir mutluluğun ve birlikteliğin içine bırakmasıdır. Yalnızlıktan sıyrılmanın bir başka yolu da bireyin kendisini yeniden belli bir düzene alıştırmaktan geçer.

Cemil Kavukçu'nun *Yalnız Uyuyanlar İçin* adlı yapıtında yalnızlık olgusu her öyküde farklı açıdan ele alınmıştır. Öykülerin her birinde birbirinden oldukça farklı karakterler oluşturan Kavukçu'nun bu figürler üzerinden anlattığı yaşamların ana sorunu ise yalnızlıktır. Öykülerin genelinde odak figürlerin yaşamı ile ilgili soru işaretleri mevcuttur. Bu belirsizliğe ve karakterlerin farklılığına karşın yalnızlığa neden olan koşullar ve yalnızlıktan sıyrılma yollarında kesişen durumlar; kişilerin ekonomik, sosyal ve siyasi durumlarını önemsiz kılmış, farklılıkları ortadan kaldırmıştır. Bütün öykülerde yalnızlığa neden olan koşulun “günlük yaşam” ve “şehir yaşamı” olduğu gerçeği dikkati çekmektedir. Bu koşullar içinde kendini yalnız hisseden birey içinde bulunduğu ruhsal durumdan sıyrılmaya çalışmış, bunun için farklı yollara başvurmuştur.

Bu çalışmada Cemil Kavukçu'nun “yalnızlık”ı *Yalnız Uyuyanlar İçin* adlı öykü yapıtında nasıl ele aldığı açıklanmaya çalışılacaktır. Yapıtta bu olgunun okuyucuya farklı karakterler üzerinden anlatılması, farklı yaşamların ortak noktalarda kesişebileceğine işaret etmektedir. Bu da günlük

yaşam koşullarının toplumdaki herkesi zorlayacak nitelikte olduğunun ve bireyin kendisini bu nedenle dış dünyadan soyutladığının okuyucuya etkili bir biçimde iletilmesine yardımcı olmaktadır.

II. YALNIZLIĞA NEDEN OLAN KOŞULLAR

II. I. AŞK VE ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ

Yapıtta kişiyi yalnızlığa iten nedenlerden biri arkadaşlık ve aşk ilişkileridir. Yazar *En Eski Güvercin*, *Malı Baba* ve *İki Ölü Gibi* öykülerinde odak figürleri yalnızlığa iten ana neden olarak kişinin çevresiyle olan ilişkilerinde yaşadığı olumsuzlukları ele almıştır. Bu olumsuzluklar, kişinin arkadaş ilişkilerinin yanı sıra aşk ilişkilerinde de kendini göstermektedir.

Yazar, aşk kavramını kişiye pek çok duyguyu aynı anda yaşatan ve bireyin yaşayış biçimine, yani ruh haline ve düşüncelerine yön verebilen bir olgu olarak işlemiştir. Yapıtta, biten bir ilişkinin insanda oluşturduğu çöküntü sonucu bireyin kendisini yalnız hissetmesi üzerinde durulmuştur. *En Eski Güvercin* adlı öyküde de odak figürü yalnızlığa iten neden aşk ilişkisinin son bulmasıdır.

“...Aylar önce bitiyordu her şey. Sonra o, nedendir bilinmez, küçük bir sevgi kırıntısı mı, alışkanlıkları mı, yoksa gittikçe uyum sağladığı cehennem yaşantıları mı ne, ona geri adım attırılmış, yolunda gitmeyen bir şeylerde tek yanlı olarak suçlamaları üstlenerek bu yürümesi olanaksız ilişkiye bir şans daha tanımak istemişti.” (Kavukçu, 26)

Odak figür, artık mutluluk ve heyecan vermeyen bu ilişkiyi sonlandırmayı ertelemişse de karşı taraf İpek aynı davranışı göstermemiş ve bu sağlıksız ilişkiyi kötü bir biçimde noktalamıştır.

Odak figürü derinden etkileyen ve yalnızlığa iten de ilişkinin bu kötü noktalanma biçimidir:

“‘Beni yalvartma.’ demişti fısıltıyla, ‘komşulara ayıp oluyor.’ Yanıt ise çın çın bir ‘Defol!’

olmuştu.” (Kavukçu, 26) Belli bir süredir kendini mutlu hissettiği bir insanın hayatından, kendini güvende hissettiği bir yerden kovulmak kişiyi ruhsal bir çöküntüye sokmuştur. Bu çöküntü sonucunda da birey yalnız olmaya itilmiştir.

Odak figürün yine söz edilene benzer bir nedenden, yani bir ilişkinin son bulmasından dolayı yalnız kalma durumu *Malı Baba* öyküsünde de görülmektedir. Öyküde odak figürün sevgilisi Nazan’la yaşadığı aşk ilişkisinin beklenmedik bitişinden sonra yaşanan olaylar anlatılmıştır. Öykünün başında havanın betimlenişi odak figürün ruh halini yansıtmakta ve gelişecek olayların habercisi olmaktadır: “*Hava kapalı. Deniz, deniz renginde değil bugün, bir tuhaf, gri gibi. Açıkta demirlemiş gemilere baktıkça yalnızlığım büyüyor.*” (Kavukçu, 54) Nazan hakkında bilinenler de anlatıcı olan odak figürün söz ettikleriyle sınırlı kalmıştır. Ancak bu konuşmadan bir süre sonra odak figür, sevgilisinin onu terk ettiğini fark etmiştir. Üstünde konuşulmadan, tartışmaların ve farklılıkların hızlandığı ayrılık odak figürü oldukça üzümüştür: “*Ağzımda sigara, sırtımda kocaman bir hançerle girdim kapıdan.*” (Kavukçu, 55) Aniden biten bir ilişkinin yarattığı şaşkınlık durumu odak figürü yalnızlığa sürüklemiştir. “Hançer” sözcüğü de yaşanan şaşkınlığın ve üzüntünün bir sembolü durumundadır.

Bireye varlığı boyunca mutluluk, yokluğunda ise acı veren böylece yalnızlığı da beraberinde getiren aşk ilişkilerinin dışında kişinin yaşamını etkileyen başka unsurlar da mevcuttur. Bunlardan bir tanesi kişinin günlük yaşamının iki ana parçasını oluşturan insanlar, yani ailesi ve arkadaşlarıdır. *İki Ölü Gibi* adlı öyküde odak figürün arkadaşlarıyla olan ilişkisinin, evinde karısıyla olanı; karısıyla kötüye giden ilişki durumunun da ruhsal ve bedensel sağlığını kötü yönde etkilemesi anlatılmaktadır: “*Neden geciktin? Yine o birlikte olmaktan sıkıldığın, onlarsız da yapamadığın arkadaşlarıyla içtiniz, değil mi?*” (Kavukçu, 86) Öykü boyunca, arkadaşlarıyla birlikte olmanın odak figürü sahte bir mutluluk hissini içine sürüklediği, onlarla konuşmalarından anlaşılmaktadır. Arkadaşları da odak figür de bu sahte mutluluğun geçici ve aslında acınası olduğunu fark etmiştir. Hepsi de benzer durumlar ve sıkıntılar içinde

bulunmalarına rağmen bunu ne birbirlerine ne de kendilerine itiraf etmektedirler. Bu da yalnızlığın neden olduğu bir durumdur: *“Sadık bunu söyleyince, vay be, dedi Hakkı, tazı kadar bile değiliz. Sıradan, çok sıradan, ama güldük. Yoksul masamıza bir gönderme yapmak için söylemişti Hakkı, çünkü ortada bir tabak pilaki vardı ve suyuna ekme banarak içiyorduk rakılarımızı.”* (Kavukçu, 84)

Odak figür arkadaşlarından ayrıldığı an onlarla olan ilişkisinin, kendisinin hayata karşı olan ciddiyetsizliğini ve aldırmaçlığını artırdığını fark etmiştir. Bu umursamazlık, evine döndüğünde karısıyla olan ilişkisinin de bozulmasına neden olmaktadır: *“Merhaba! Taştan bir kadın. Ağlamış. Gecikmesinin yol açtığı, ama gecikmesiyle ilgisi olmayan nedensiz ağlamalarından.”*

(Kavukçu, 80) Öykünün başında evin sessiz bir şekilde betimlenmesi, karı-koca arasındaki bağın ne kadar zayıf, sevginin ne kadar az olduğunun göstergesidir: *“Bu evde bir masa gibi hissediyorum kendimi!”* Karısı söylüyor bunu... Bıktım artık. Hep aynı giysiyi giyiyorum. Hep aynı şeyleri yapıyor, hep aynı biçimde yaşıyorum. Heyecan yok. Hiçbir şey yok.” (Kavukçu, 81)

Eşinin kendisini bir eşyaya benzetmesi ve heyecansız, tekdüze bir yaşamın içine sıkışmış olduğunu belirtmesi, aslında odak figürün içinde bulunduğu durumu da yansıtmaktadır. Arkadaşlarından ve eşinden dolayı kendini mutsuz hisseden odak figür, bu durumdan uzaklaşmanın yolunu bulamadığı için kendini onlardan soyutlamaya çalışmıştır. Başka bir deyişle odak figür kendi yalnızlığı içinde yaşam mücadelesini sürdürmüştür.

II. II. KENT YAŞAMI

Bireyi yalnız kalmaya iten bir diğer neden kişinin kendisini bulunduğu ortama ait hissedememesidir. Yapıtta bu etki *Anı*, *Hepsi Anı* ve *Eylül Yarın Da Gelmeyecek* öykülerinde görülmektedir. Yapıtta uzamların özellikleri, figürlerin düşünce şeklini ve duygularının yönünü değiştirebilecek etkiye sahiptir.

Şehir karmaşasının neden olduğu güvensizlik duygusunun kişiyi yalnızlığa ittiği düşüncesinin öykülerde işlendiği görülmektedir. *Anı, Hepsi Anı* adlı öyküde de odak figürü yalnız kalmaya iten neden içinde bulunduğu uzamda birlikte olduğu, meslektaşı olan müzisyen arkadaşlarıyla sağlıklı bir dostluk kuramaması ve çevresine uyum sağlayamamasıdır: “*Salih hata üstüne hata yapıyor; müzik değil de başıboş bir prova sanki. Tuncer’in yüzünü yalımlar sarmış, kanlı gözlerini patlatmış, kuralsızca üflüyor trompeti. Kimse onların ayrımında değil.*” (Kavukçu, 77)

Öyküde havanın bunaltıcı şekilde betimlenmesi, odak figürün bulunduğu sıkıntılı durumun bir yansımasıdır. Ayrıca kent yaşamının neden olduğu olumsuz koşulların da öyküde yer almasıyla birlikte bireyin yalnızlaşmasının nedenleri açıkça ortaya çıkmaktadır: “*Sonra, pisttekileri bozguna uğratan çocuk akınları, Tuncer’in trompetini bile bastıran (Tuncer çalmıyor, ısırtıyor trompeti, yüzü cinayete hazır bir yüz) tiz çığlıkları.*” (Kavukçu, 76) Geçimini sağlamak için çalışmasına karşın çevresindekilerden yaptığı işe karşı gerekli saygıyı görmemesi onun toplumdaki uzaklaşmasına neden olmuştur. Bu nedenle kendisini bu insanlardan soyutlayan ve insanlara güvenini yitiren figür yalnızlığı tercih etmiştir: “*İlk konuklar, yani ön masalarda yer kaparak olanı iteni daha iyi izleyip en azından bir hafta boyunca konuşacak bir şeyler bulmayı amaçlayanlar gelmeye başladı bile. Salih’in deyişiyle ‘öncüler’, ‘dedikodu kumkumaları’.*” (Kavukçu, 76)

Kent yaşamından olumsuz yönde etkilenen figürlerin yer aldığı bir diğer öykü de *Eylül Yarın Da Gelmeyecek*’tir. Öyküdeki figürün kendisini savunmasız hissetmesine ve başkalarına güvenemeyen birisi hâline gelmesine neden olan durumlar yazar tarafından okuyucuya yansıtılmıştır. Ancak odak figürün geçmişi ve yaşama bakışıyla ilgili bilinenler sadece anlatıcının söz ettikleriyle sınırlı kalmıştır. Odak figür ve anlatıcının oldukça benzer kişiler olduğu da anlatıcının kent yaşamı hakkındaki görüşlerinin odak figürün fikirleriyle uyuşmasından anlaşılmaktadır.

“Oturaktan sıkıldığımız sekiz katı sarsak bir asansörle inip –donuk görüntülerimiz aynada yansıtacak, zemin kata kadar hiç konuşmayacağız- kent karmaşasında dolaşacağız. Bu kentten nefret ettiğini daha sonra öğreneceğim, yine terasta otururken ve yağmur çiselemeye başladığında saçağın altına sığındığımızda söyleyeceksin.” (Kavukçu, 97)

Alıntıda geçen *“aynadaki donuk yansımalar”* hem anlatıcının hem de odak figürün yaşamlarının ne kadar sıradan ve tekdüze olduğunu betimlemek için kullanılmıştır. Odak figürün yaşadığı kentten nefret etmesinin nedeni de kentin kişiye mutsuzluk aşıl原因an havasıdır. *“Yağmurun çiselemeye başlaması”* her iki figürün de hayatlarını olumsuz etkileyen olayların başlamasını simgelerken *“saçağın altına sığınmaları”* ise figürlerin birbirlerinden başka kimseleri olmadığını, sadece yalnızken kendilerini güvende hissettiklerini göstermektedir.

Odak figürün asıl nefret ettiği durum, kendisiyle aynı uzamda bulunan insanların kent yaşamının etkisiyle edindikleri acelecilikleri ve öfkeleridir. Odak figürün kendini korumak için benimsediği tutum da *“kötülüklerden korunmak”* yani başkalarına güvenmeyip kendi yalnızlığıyla yaşamaya başlamak olmuştur: *“Seni, bıraktığı gibi bulmasını istedin, kötülüklerden korundun, sokaklardan kaçtın, çünkü dışarıyı kötü, çok kötü...” (Kavukçu, 100)* Öyküde sözü edilen ve adı ‘Eylül’ olan güvercin, odak figürün kırıl原因an, savunmasız ve sıradan tarafını sembolize etmektedir. Tüm güvercinlerin birbirine benzemesi, odak figür ve kentte bulunan diğer insanların benzerliğine işaret etmektedir. Odak figürün adından bahsedilmemesi de toplum içerisinde bir yer edinemediğinin ve sıradan bir kişi olduğunun göstergesi olarak yazar tarafından kurgulanmıştır. Sıradan olması da aslında bu karmakarışık kent yaşamında kendisine uygun bir düzen yakalayamamasından kaynaklanır: *“Attığın her leblebiyle biraz daha yakınına çekmeye çalışacaksın onu. Korkmasın, sana güvensin isteyeceksin. Ama güvercin tedirgin. Ya tuzaksa!” (Kavukçu, 97)* Bu kısımda söz edilen güvercin Eylül’ün tedirgin olması, odak figüre güvenememesi ve korkması da odak figür ile benzerlik oluşturmaktadır. Odak figürün

başkalarına güvenememesi de kendisine ait bir düzen oluşturamamasına neden olmuştur. Bu nedenle kent yaşamında kendisini güvende hissettiği sayılı yere “sığınmaya” başlamıştır. “*Burada yapayalnızız, ama güven içindeyiz.*” (Kavukçu, 99) Odak figürün kendisini güvende hissettiği uzamlar başkalarının bulunmadığı yerler olmaya başlamıştır.

II. III. GEÇMİŞE BAĞLILIK

Bireyi yalnız olmaya iten başka bir neden ise kişinin geçmişinde yaşadıklarının şu andaki hayatını etkileyecek boyutta olmasıdır. Yapıtta bu etki *Kuzeydeki Kum Kosterleri* adlı öyküde görülmektedir. Yapıtta bireyin yaşayış biçimine etki edenler, yaşadığı ve onu derinden etkileyen olaylar olarak okuyucuya iletilmiştir. Bu olaylar kimi zaman mutluluk verici kimi zamansa acı ve pişmanlık dolu olmuştur. Öyküdeki figürlerin geçmişte yaşanan bir trajedi ya da yapılan bir hata nedeniyle yaşamları olumsuz yönde değişmiştir. Öyküde acısını ve pişmanlığını dışa vuramayan bireyin bu duyguları kendi içinde yaşaması ve en sonunda kendisini herkesten soyutlaması anlatılmış, odak figürü yalnızlığa iten nedenin geçmişte yaşadığı olayın etkisinden kurtulmamak olduğu okuyucuya aktarılmıştır.

Anlatıcı konumundaki figürün içinde bulunduğu duruma getirdiği yorum, öyküye konu olan trajedilerin her an gerçekleşebileceğinin bir göstergesidir. Korku duygusunun yine anlatıcının gözünden okuyucuya iletilmesi de bulunduğu ortamı “*Fenerin altında, kuytadayız. Solda, denize inen dik yamaçta, paslı dikenli tellerin hemen altında koyu yeşile boyanmış eğri büğrü mezar taşları var.*” (Kavukçu, 63) olarak betimlemesinden anlaşılmaktadır. Anlatıcı konumundaki figürün öyküde sözü edilen trajedinin nedenlerini öğrendikten sonraki ruh hali de yine bulunduğu uzamla ilişkilendirilerek dile getirilmiştir: “*Karavanın küçük penceresine elimi siper edip denize baktım. Batıp çıkan cılız bir ışık arıyorum. Yok.*” (Kavukçu, 68) Uzun zaman önce yaşanmış bir olayın iç yüzünü öğrenen anlatıcının bakış açısıyla, olay yaşanırken orda bulunan

kişilerin betimleniş şekli, öyküye hâkim olan “yalnızlık” duygusunun okuyucuya iletilmesinde önemli rol oynamaktadır: “*Hâlâ kapıda dikilen kadınla göz göze geliyoruz. Ölüm ışıltılı cam donuğu bakışlara katlanmak güç.*” (Kavukçu, 70) Kadın figürün bakışlarının “ölüm ışıltılı” olarak betimlenmesi geçmişte yaşanmış olayların bu figürü ne kadar etkilediğini göstermektedir. Oğlunu kaybetmenin acısına ve cesedinin ise bulunamamasının getirdiği belirsizliğe her gün alışmaya çalışan figürün yaşadığı evin havası da anlatıcı tarafından esenliksiz bir biçimde betimlenmiştir: “*Uzun zamandır havalandırılmamış yerlere özgü bir hava, yalnızlık ve insan dışkısı kokan girişe alıyor beni.*” (Kavukçu, 69) Evde bulunan diğer kişi ise yine oğlunu kaybetmesinin kendi suçu olduğunu düşünen, pişmanlık duygusundan kurtulamayan ve bu nedenle kendisini her şeyden soyutlayan “baba” figürüdür. Acısından kurtulmak isterken yaşananları tamamen unutan ve iç dünyasındaki hayallere kapılıp giden bu figür, “anne” figürünün yalnızlığının somut bir şekilde yansıtılmasıdır. Oğlunu kaybetmenin acısını yaşayan eşinin kendisini dış dünyadan soyutlamasını bir kurtuluş olarak nitelendiren “anne”, anlatıcının üzüntüsünü yersiz bulmuştur: “*O kurtuldu, hiçbir şeyin farkında değil artık.*” (Kavukçu, 71) Bu sözlerinden asıl acıyı ve yalnızlığı yaşayanın “anne” olduğu anlaşılmaktadır. Geçmişin izleri o güne kadar silinmemiştir ve kurtuluş yolu bulamayan figürler “yalnız” olmaya mecbur kalmışlardır.

III. KAÇIŞLA GELEN YALNIZLIK

Çevre koşullarından olumsuz etkilenen ve mutsuz olan birey kendini bu hoşnutsuz durumdan kurtarmaya çalışır. Bunun nedeni bireyin yaşadığı güvensizlik duygusudur. Bu duygu nedeniyle bireyin kendisini her şeyden ve herkesten soyutlama girişimi bir kaçış niteliğindedir. Cemil Kavukçu'nun “Yalnız Uyuyanlar İçin” adlı öykü yapıtında ise bu kaçış “yalnız olmak”tır.

Yapıtta içinde bulunduğu durumdan kurtulmaya çalışan bireyin yalnız olması durumunun yani “kaçış”ının anlatıldığı öykü *Parantezler*’dir. Geçmişte yaşadığı her şeyden kurtulmaya çalışan odak figür, her şeyin biteceği anı yani “kaçış”ını gerçekleştirmek adına planladıklarını bir gün içerisinde hayata geçirmektedir: “Gözlerime bakıyorum, boş ve anlamsız. Bir berber aynasında neye benzeyeceğimi bilmiyorum, ama değişsin, her şey değişsin; mümkünse en çok kendime benzeyeyim ve kapkara bir güneş gözlüğü takarak ellerim ceplerimde, kayıtsızca yürüyeyim.”(Kavukçu, 87) Odak figürün “sadece kendine benzemek istemesi” başka kimseden etkilenmeden, sadece kendi düşüncelerine ve duygularına hakim olarak yaşama isteğidir. “Kapkara güneş gözlükleri” de odak figürün kendisini dış dünyadan soyutlamasının bir sembolü olmuştur. Odak figür yıllarca biriktirdiği yorgunluğunu, hüznünü ve dertlerini bir günde yıkmaya çalışmaktadır: “Bugün (zor bir gündü, zaman geçmek bilmedi) saçlarımı kısacık kestirdim ve gün boyu hiçbir yere varamayacakmışım gibi yürüyerek kentte bıraktığım izleri silmeye çalıştım.” (Kavukçu, 90) Dış görünüşünü değiştirerek kendisine yepyeni bir kimlik oluşturma çabası içindedir: “Alışmadığım yeni yüzümle karşılaşmamak için vitrin camlarına bile bakmıyorum.” (Kavukçu, 88) Öyküde iç monolog tekniğiyle okuyucuya aktarılan bu bölümden odak figürün “alışmadığı yeni yüzü”yle geçmişteki hâlinden kurtulmak için çabaladığı görülmektedir. “Saçlarımı iyice kısalt, çünkü bu yüzden bıktım, yaşlı bir köpek gibi bakan bu sorgulayıcı gözler içirse başka bir planım var.”(Kavukçu, 87) “Sorgulayıcı gözler”in varlığı bireyin kendisiyle bir çatışma içinde olduğunun bir kanıtı olarak yapıtta yer almıştır. Odak figür eski haliyle başkalarına bağımlı ve etrafındaki herkesten etkilenen bir kişiliğe sahiptir. Kendisine yeni bir kimlik oluşturduğu anda çevresindekilerden etkilenmeyi bırakmaya karar vermiştir: “Bugün kentte dolaşacak ve yıllardır bıraktığım izleri (hepsi de önemsiz şeyler) birer birer sileceğim.” (Kavukçu, 89) Odak figür etrafındaki insanların düşüncelerine değer vermeyi bıraktığı gibi başkalarının da hayatından çıkmaya karar vermiştir. Bundan sonra yeni kimliğiyle ne kendisi

başkalarından etkilenecek ne de başkalarının hayatını etkileyecektir. Onun için artık bu durum ancak “önemsiz şeyler” olarak tanımlanabilir.

Öyküde bu yeni kimliği oluşturma çabası içindeyken kendisini herkesten soyutlayan bireyin mutlu olamadığı görülmektedir. “Yalnız olma”nın ve “kaçış”ın kendisi için uygun olmadığını fark etmeye başlamıştır: “*İnsan bu yaşta, yani bana ürktücü gelen kırklı yıllarda yeniden doğabilir mi? Doğamaz.*” (Kavukçu, 91) Ömrünün yarısını silip atmaya çalışmanın yersiz bir çaba olduğunu fark eden odak figür hayatı boyunca yaşadığı her şeyi “parantezler” içine alarak yaşadığının ayırımına varmıştır. Hayatı boyunca “parantez” içine aldığı kişiler, uzamlar ve yaşadıkları, yapıtta odak figürün yeterince değerli ve önemli görmediği durum ve olaylar olarak gösterilmektedir: “*Her-şeye-çok-geç-kaldım. Büyük hesaplaşmaya da, o belirsiz sınırı geçmek için çıkacağım büyük yolculuğa da, her şeye, her şeye çok geç kaldım... Bir şeylere yeniden kalkışabilir miyim?*” (Kavukçu, 91) Değişemeyeceğini fark eden odak figür kendisini dış dünyadan soyutlamaktan vazgeçmiştir: “*Aliştığım bir boşluk vardı, şimdi ondan kurtulmak istiyorum. O boşluğu benimseyene kadar nasıl acı çektiğimi biliyor musun? Düşlediğim hesaplaşmayı erteledim. Ne çok korkularım vardı, ne anlamsız açmazlarım. Kendi gözümde, kendimi abartarak yaşayabileceğimi sandım.*” (Kavukçu, 95) Odak figür iç hesaplaşmasının sonunda bu kaçışın yani yalnızlığın kendisi için iyi olmayacağını fark etmiştir. Bu durum da iç monologda kullanılan dilin ve konuşma şeklinin özelliklerinden anlaşılmaktadır.

Yalnızlığın olumlu sonuçlar doğurmayacağını vurgulandığı *Malı Baba* adlı öyküde de bu durum öyküye adına veren Malı Baba tarafından şöyle özetlenmiştir: “*Bir Allah, bir de bebeler yalnızdır yiğit.*” (Kavukçu, 57) Malı Baba’nın bu sözünden hareketle Kavukçu’nun yalnızlığın birey için kaçınılmaz olduğu düşüncesini okuyucuya yansıttığı söylenebilir.

IV. YALNIZLIKTAN KURTULMA YOLLARI

Yapıtta yer alan öykülerde yalnızlığın olumsuz etkisinden uzaklaşmaya çalışan bireyin başvurduğu yollara yer verilmiştir. Yazarın yapıtta ele aldığı sıyrılma yolları üç başlık altında ele alınabilir: Alkol ve sigara gibi bağımlılık yaratan maddeler, yeni ve alışılmışın dışında bir heyecan arayışıyla sığınılan aşk ve son olarak da bireyin kendisini yeni bir düzene alıştırmaya çabasının sonucu ortaya çıkan titizliktir.

IV. I. BAĞIMLILIK GEREKSİNİMİ

Cemil Kavukçu'nun yapıtında oluşturduğu odak figürlerin yalnızlıktan sıyrılma yolu olarak seçtiği alkol ve sigara kullanımının öne çıktığı öyküler *Malı Baba* ve yapıta adını veren *Yalnız Uyuyanlar İçin*'dir. Bu iki öyküdeki figürleri bağımlılık yaratan maddeler kullanmaya iten nedenin yalnızlıktan kurtulma çabası olduğu görülmektedir.

Yalnız Uyuyanlar İçin adlı öyküde kendini dış dünyadan soyutlamış olan odak figürün bağlanacağı bir şeyler aradığı göze çarpmaktadır. Odak figürün yalnızlığının nedeni, kent yaşamının karmaşık ve yorucu havasından uzaklaşma isteğidir. Öykü boyunca odak figürün iletişime geçtiği kişilerin sadece birkaç iş arkadaşı ve daha önce hiç karşılaşmadığı insanlar olması da yalnızlığın boyutunu okuyucuya yansıtmaktadır. Yalnızlıktan sıyrılmak adına odak figürün sık sık içki ve sigara kullandığı göze çarpar: “*Bütün bunları yaparken küçük bir cin atmayı da unutmayacağım. Yapay bir rahatlama için gerekli bu; çünkü geciken telefon faturası ve gecenin bir saatinde odamda dolaşacak davul gümbürtüsünün sıkıntısı iç huzurumu didiklemeyi sürdürüyor.*” (Kavukçu, 11) Odak figür gündelik işlerini yaparken bile içki içmeyi tercih eder ve farkında olmadan daha da bağımlı hâle gelmeye başlar: “*Saat 02.00. Cin-tonik sayısı, sekiz. Sigara belirsiz.*” (Kavukçu, 16) Her derdine çözüm yolu olarak içki içmeyi seçer: “*Uykum iyice kaçtı. Yeni bir cin-tonik hazırladım.*” (Kavukçu, 14) Odak figür kendisini bir çıkmaza girmiş gibi hissettiği her an içki içmeye başlamıştır. Sağlığı için olumsuz olan bu durum

bir tür takıntı haline gelir ve odak figürün yaşadıklarını karıştırmasına yol açmaya başlar.

“Tepeden tırnağa titredim... Yoksa gece bekçisi de yalan mı?... Sırtımı duvara verip çırpınan yüreğimi, zonklayan şakaklarımı dinledim bir süre. Ne olurdu bütün bunlar düş olsaydı...”

(Kavukçu, 17) Odak figürün bu hâle gelmesinin nedeni alkoldür ancak bu yol onun yalnızlıktan sıyrılması için yetersiz kalır.

Odak figürün yalnızlıktan sıyrılma yolu olarak gördüğü alkol ve sigara kullanımının yer aldığı bir diğer öykü de *Malı Baba*'dır. Sevgilisinden ayrıldıktan sonra aniden içinde bulunduğu yalnızlık durumuna kendini alıştıramayan odak figür, bir “bağlılık” a gereksinim duyar: *“Çok sigara içmiştim, canım istemiyordu, ama elim kendiliğinden gidiyordu pakete.”* **(Kavukçu, 54)**

Bulunduğu ruhsal durumdan uzaklaşmak için meyhaneye giden odak figür çözümü içki içmekte bulmuştur: *“...sevdiklerinden ayrılan başoyuncular, yaşamdan hiçbir şey beklemeyen insanların doldurduğu meyhanelerde acınacak durumlara düşerlerdi.”* **(Kavukçu, 55)** Kendisini filmlerdeki başrol oyuncularına benzetmesi de aslında yalnız kalmak istememesinin, onun konumunda bulunmuş ve bulunan başka insanların da olduğunu fark etmesinin bir göstergesidir:

“Kuraldır, bütün yıkımlardan sonra içilir.” **(Kavukçu, 56)**

IV. II. AŞK ARAYIŞI

Yapıttaki figürlerin “yalnızlık”tan sıyrılmak adına başvurdukları başka bir yol da “aşk” olmuştur. Gündelik hayatından, tekdüzelikten ve sıkıntılarında uzaklaşmaya çalışan birey aidiyetsizlik yaşar ve dış dünyadan soyutlanır. Yapıtta figürün kendisini dış dünyadan soyutlamasına engel olacak yollardan biri olarak aşkın ele alındığı görülmektedir.

Çamurda öyküsünde iki figürün de yalnızlıktan sıyrılma yolu yaşadıkları gizli ve yasak aşktan geçmektedir. Birlikteyken yalnızlıklarından kurtulduklarını hisseden figürlerden biri öyküde anlatıcı konumundadır ve bu içinde bulunulan ruhsal durumun okuyucu tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlar. Sevgilisinin odak figüre yaklaşımı, birbirleriyle konuşurken kullanılan dil

ve ilişkilerinin betimleniş şekli, bu sıyrılma yolunun ne derece etkili olduğunu göstermektedir: *“Bir konuk gibisin; hiçbir şeye katılmıyorsun. Tek yaptığın gözlemek.”* (Kavukçu, 46) Odak figürün başkasının hayatında bir “konuk” olarak betimlenmesi, birbirlerinin hayatlarını sık sık ancak kısa süreli olarak etkilediklerini göstermektedir. Gizli sevgilinin odak figüre yaklaşımı da bu etkiyi öne çıkarmaktadır: *“Yarını düşünüyorum. Her şey birden çok sıkıcı geldi. Sen karına ve kızına döneceksin. Bense kocaman yalnızlığıma...”* (Kavukçu, 51) Yaşanılan gizli aşkın aslında sıyrılma yolu olmadığı, yine anlatıcının sözlerinden anlaşılmaktadır: *“Kaygı, mutsuzluk ve korku senin yapı taşların. Birlikte olduğumuz zaman bile tek başınasın.”* (Kavukçu, 47) Odak figürün bu şekilde betimlenmesi onun yalnızlıktan sıyrılmasının ne kadar güç olduğunu bir göstergesidir. Anlatıcı konumundaki odak figür kendisini dış dünyadan soyutlamaktan, yalnızlıktan kurtulmak için yeni bir heyecan bulmuştur. Bu sıyrılma yolunun okuyucuya en açık şekilde aktarıldığı yer de sevgilisiyle yaptığı bir konuşma sırasında öne çıkmıştır: *“ ‘Yani herkesin bir kendi gerçeği, bir de kimsenin göremediği yaşamın gerçeği var; öyle mi?’ ‘Tam tersi, yaşamın bir gerçeği ve kimsenin göremediği herkesin bir kendi gerçeği.’ ‘Peki, diyelim ki öyle; bu ikisi arasındaki dengeyi nasıl kuruyorsun?’ ‘Seninle.’ ”* (Kavukçu, 47) Odak figür sevgilisini yalnızlığından sıyrılmak için bir kurtuluş, bir çıkış yolu olarak görmektedir. Yapıtta odak figürün hayatındaki “denge”yi sağlayan unsur, yaşadığı gizli aşk olmuştur.

IV. III. DÜZENE BAĞLILIK

Yalnızlıktan sıyrılma yolu olarak görülen başka bir yol da alışkanlık hâline gelen titizlik ve düzen durumudur. Bu durum yapıtta *Yalnız Uyuyanlar İçin* adlı öyküde öne çıkmaktadır. Öyküde yer alan odak figür, yalnızlığından kurtulmak için düzeni bir alışkanlık hâline getirmiştir. Aksaklıklardan hoşlanmayan ve bunu engellemek için sürekli saati takip eden odak figür, düzeni aksatan her duruma karşıdır: *“Günü hızla programladım. Gazete, dergi ve kitap okunacak. Müzik dinlenebilir. Televizyon yok. Uzun oturulacak ve zorunlu gereksinimler dışında*

kalkılmayacak.” (Kavukçu, 15) Odak figürün önem verdiği bu “düzen” durumu, yalnızlıktan kaçış yolu olarak öyküde yer almaktadır. Çünkü odak figür yalnızlığın yarattığı boşluğu planlı yaşayarak doldurmaya çalışmaktadır.

Öyküde adı geçmeyen odak figürün çocukluğundan tanıdığını düşündüğü davulcuların evin önünden geçmesini beklemesi ve bunun için de bir plan yapması dikkati çeken bir diğer ayrıntıdır: “*Saat 03.30. Bazı evlerin pencerelerinde hâlâ ışık var. Ürperdim. Bir saattir terasta kıpırtısızca dikiliyorum. Davulcu bizim sokağa girmeli.*” (Kavukçu, 14) Odak figürün davulcuları bekleme sürecini de belli bir düzen bağlı olarak programlaması ve tüm zamanını buna odaklaması da yalnızlığın yarattığı bir durumdur.

V. SONUÇ

Bu çalışmada Türk ve dünya yazınında sıkça karşılaşılan bir sorunsal olan “yalnızlık” üzerinde durulmuştur. Cemil Kavukçu’nun öykülerinde yer alan figürleri yalnızlığa sürükleyen nedenlerin ayrıntılı incelendiğinde farklılaştığı ancak genel olarak değerlendirildiğinde benzer nedenlere dayandığı görülmüştür. Öykülerde yalnızlığın nedeni olarak kent yaşamı, bireyin çevresindeki insanlarla olan ilişkisi ve geçmişte yaşanılanların etkisi ele alınmıştır.

Çalışmada öncelikle yalnızlığa neden olan koşullara yer verilmiştir. Bu koşullar öykülerde kişinin yaşadığı kent yaşamına kendini ait hissedememesi olabileceği gibi çevreyle olan ilişkilerine de bağlı olabilmektedir. Aynı zamanda geçmişte yaşadıklarından kopamaması da kişinin günlük yaşama uyum sağlamasını engelleyen bir unsur olarak yapıtta yer almıştır. Bulunduğu bu durumdan kaçmak için yalnızlığı tercih eden birey ise yaşadığı mutsuzluk sonucu içinde bulunduğu ruhsal durumdan uzaklaşmaya çalışmaktadır. Bunun sonucunda farklı arayışlara giren bireyin durumu da yapıtta üç farklı sıyrılma yoluyla okuyucuya yansıtılmıştır: alkol ve sigara bağımlılığı, aşk ve düzen. Yalnızlığın yarattığı durumdan uzaklaşmaya çalışan

kişilerin sığındığı bu yolların ise kişiyi daha çok yıprattığı ve açmaza sürüklediği öykülerde görülmektedir.

Bu çalışmada Cemil Kavukçu'nun *Yalnız Uyuyanlar İçin* adlı öykü yapıtında incelenen öykülerde yalnızlığa neden olan koşullar ve yaşanan bu durumdan sıyrılma yolları incelenmiştir. Ancak öykülerde dikkati çeken özellik “yalnızlık”ın “soyutlanma” ve “kaçış” durumuyla iç içe kullanıldığıdır. Bu iki durumun da öykülerde ele alınan yalnızlığın kişinin kendi tercihi olduğunun bir göstergesi olarak yapıtta yer aldığı görülmüştür. Bulunduğu çevreye ayak uyduramayan ya da geçmişinden kopamayan kişinin yalnızlığı tercih ettiği ancak sonrasında bu durumdan duyduğu mutsuzluktan sıyrılmak için farklı yollara başvurduğu örneklerle kanıtlanmıştır. Böylelikle farklı nedenlere bağlı olan yalnızlığın sıyrılma yollarının da kişiye göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. KAYNAKÇA

Kavukçu, Cemil. Yalnız Uyuyanlar İçin. İstanbul: Can Yayınları, 2001.